

מלחמת הרמדאן

הכנות, מהלכים, לקחים

מוחמד חסנין הייכל

ולבסוף, כפי שכבר ציינתי, הייתה תחושה שזוהי ההזדמנות האחרונה של מצרים. יום אחד אמרתי לנשיא סאדאת: "חוששני שהרטאנט עומד להפוך למציאות ולכפות את עצמו עלינו לפני שנוכל אנו לכפות עצמנו עליו. הרטאנט יקבע תנאים לבעיית המזרח-התיכון במקום שבעיית המזרח-התיכון תקבע את תנאי הרטאנט". תשובת הנשיא הייתה ערמומית מאוד: "ייתכן שנוכל לתפוס בדיוק את קצה הזנב של הרטאנט".

מלחמה

תכנית מבצע "ברד" הייתה מצוינת אף-על-פי שההצלחות הראשונות לא נוצלו במרץ ובדמיון מספיקים. במשך חמישה ימים היה ניצחון הכוחות הערביים כמעט מלא, ואין די מלים לשבח את האנשים בכל הדרגות שאפשרו זאת. אחר-כך באו חמישה ימי רגיעה, שבסופה עברה היוזמה לידי ישראל. חמשת הימים האחרונים מתוך חמישה-עשר ימי הלחימה היו בידי הישראלים...

...בשבת (6 באוקטובר) בשעה שש בערב צלצל שגריר ברה"מ וביקש להיפגש עם הנשיא. בשעה שמונה הגיע. בפגישה זו נוצרה אי ההבנה לגבי אפשרות של הכרזת הפסקת אש, והיא לא הוכהרה אלא כעבור ימים אחדים. מקורה של אי הבנה זו היה בפגישה שנערכה בין הנשיא אסד לבין שגריר ברה"מ בדמשק. ימים מספר לפני פרוץ הקרבות זימן אליו הנשיא אסד את שגריר ברה"מ בדמשק, נורידין מוחידינוב והודיע לו, כי המצב בחזית הסורית קריטי בגלל איומים ישראלים. המתח עלה לדרגת רתיחה, והוא סבר שהתחלה של שעות ספורות עלולה לפרוץ מלחמה. השגריר שאל את הנשיא האם ממשלת ברה"מ יכולה לסייע.

לנשיא אסד היו, כמובן, מספר בקשות צבאיות, אולם משהוצגו, שאל השגריר האם ניתן לעשות משהו בתחום הפוליטי. "האם אתה רוצה שנפעל במועצת הביטחון?" שאל. על כך השיב כנראה הנשיא אסד, כי לא ייוק אם תועלה הצעה הקוראת להפסקת אש. ייתכן, שבתוך תוכו חשב שאם תפתח המלחמה לטובת סוריה, ההחלטה לא תשנה דבר ואם היא תפתח לטובת ישראל יהיה בה כדי להועיל. מוחידינוב שלח מידע זה למוסקבה והוא הועבר לקהיר. וינוגרדוב דיבר טלפונית עם ברונייב ואלה היו ההוראות שקיבל:

1. עליו לברך את הנשיא סאדאת בשם ברה"מ על הצליחה המוצלחת והמהירה של התעלה.
 2. עליו להודיע לנשיא סאדאת, שמאחר שהצליחה מובטחת, אין לסורים כל התנגדות לרעיון להציע הפסקת-אש.
- במשך כל היום התקיימו מגעים בין שתי המעצמות, וכרגיל בעוד הערבים עסוקים במצב הצבאי המידי הייתה ברה"מ מעוניינת יותר במהלך הפוליטי הבא.
- הנשיא סאדאת נדהם כשקיבל מידע זה,

קצינים וחילים במדבר, באימונים ותימרור נים, וכביטוי של סאדאת, "אכלו חול". ואף על פי כן, לא נראה באופק סיום למצב זה. סימני מתח ניכרו בכל הרמות. כך אירע שסגן צעיר הוביל שיירה בת שבעה משוריינים אל לבה של קהיר, נכנס למסגד והחל לגנות את הממשלה. אח"כ התרחש האירוע שהביא להדחתו של הגנרל צאדק. חלק מן המגויסים לבשו מדים חמש ושש שנים. רבים מהם היו בוגרי אוניברסיטה וחשו, כי כל לימודיהם בוזבו לריק, וכי סכנה מאיימת על סיכוייהם לפתח קריירה בשירות המדינה. הצבא השתוקק להוכיח את עצמו, ובצדק. אחד הדברים המיוחדים ב-6 באוקטובר הייתה ההתנהגות המופתית שהתגלתה בכל הדרגות. המשמעת הייתה טובה ביותר והמורל גבוה ביותר.

ב-1973 הייתה כבר מצרים ללעג בעולם הערבי. אנו תבענו לעצמנו את תפקיד המנהיג והמגן של הערבים, אך לא יכולנו להנהיג את עמנו והתגלינו ככלתי מסוגלים להגן על אדמתנו. ביקשנו מאחרים להשיג תמש בנשק הנפט שלהם, אך לא גילינו כל סימן של שימוש בנשקנו שלנו. כל יום שחלף היה השפלה למצרים.

הגענו למצב שידידנו בחוץ, באפריקה, באסיה ואף בלונדון ובפריס היו ממש מיואשים. הם נתנו לנו את כל הסיוע הפוליטי שביקשנו ודבר לא אירע. אפיינית הייתה תגובתו של שר החוץ הצרפתי, ז'ורז' יום אחד הציג בפניו שגרירנו בפריס את חומרת המצב במזרח-התיכון ואמר, כי אם לא ייעשה דבר משהו יתפוצץ. "וכי מדוע לא?", אמר ז'ורז', "שיתפוצץ!"

אחד הגורמים החשובים שהשפיעו על הנשיא סאדאת היה עמדת ישראל. השחצנות הפומבית הרבה של המדינאים הישראליים התקרבה לשיאה ככל שהתקרבו הבחירות הכלליות, שנועדו ל-13 באוקטובר, 1973. מפלגות ומועמדים התנצחו ביניהם במשך האביב והקיץ בדבר תכניות לגבי השטחים הערביים הכבושים. המערך שינה את עמדתו לגבי סיפוח בעקבות לחץ שהופעל על-ידי הגנרל דייך. הסיפוח הוחל, או "יצירת עובדות", כפי שקראו לוה, נמצא בתנופה. דייך דיבר גלויות על תכניותיו החדשות בנמל ימית, ליד רפיח, שצריך היה לבודד אחת ולתמיד את מצרים מרצועת עזה. "כל מלה הנאמרת על ימית היא כסכין המכוונת אישית אלי ואל הכבוד העצמי שלי", אמר סאדאת.

מוחמד חסנין הייכל הוא עיתונאי וסופר מצרי, הנחשב לאחד מגדולי הפובליציסטים והפרשנים המדיניים בעולם כולו. במשך כל תקופת נשיאותו של נאצר היה הייכל ידידו ויועצו הקרוב ביותר של הנשיא ואף שימש כעורכו של העיתון הרשמי למחצה "אלאהראם". בתחילת שנת 1974 סולק הייכל מתפקידו זה על רקע התנגדותו לאוריינטציה הפרו-אמריקנית של הנשיא סאדאת, בעקבות מלחמת יום הכיפורים. הוא נשאר עקבי בדעתו הביקורתית כלפי מדיניות החוץ של הנשיא סאדאת בכלל וכלפי הסכם השלום עם ישראל בפרט.

בספרו, "הדרך לרמדאן" מותח הייכל ביקורת על דרך ניהול המלחמה ובעיקר על כך שהפיקוד המצרי העליון (קרי סאדאת) לא השכיל לנצל את ההצלחה בשלביה הראשונים של המלחמה, ובעיקר לאחר כישלון התקפת הנגד הישראלי ב-8 באוקטובר.

לחצים לקראת המלחמה

בשנת 1973 הייתה כלכלת מצרים נתונה בלחצים בלתי נסבלים כמעט: הפיתוח התעשייתי, הסכר הגבוה ונטל המלחמה בתימן הפכו את המחצית הראשונה של שנות השישים לתקופה קשה במיוחד. ואז באה תבוסת 1967 והצורך לשקם את הצבא ולציידו כמעט מחדש. במשך חמש שנים, בין 68 ל-73 הוציאה מצרים 8-9 מיליארד דולר במסגרת המאמץ המלחמתי. לעם המצרי היה זה עשור של הקרבה וסגפנות שכדוג' מתן לא היה מוכן שום עם לשאת.

מאז 1967 היה האשראי שממנו נהנה המשטר מוטל על כף המאזניים. אפילו בתקופת נאצר נתגלו סימנים אחרים של מרידה, וזאת למרות היוקרה הרבה שהניא המושך ליהנות ממנה. בעקבות מותו באה תקופה של הלם ומבוכה. אולם לאחר השפל של "שנת הכרעה" החלה תסיסה בקרב הנוער.

מאז 1967 היה הצבא במצב של גיוס מילואים כמעט מלא. שנה אחר שנה שחו

רים במרכז חצי האי. זו הייתה התקופה של מה שנקרא "עצירה אופרטיבית", שגרמה למחלוקת חריפה, שעדיין לא יושבה בין ראשי המערכת הפוליטית והצבאית של מצרים וסוריה.

הסורים סברו שיש להמשיך במתקפה עד שיגיעו הכוחות המצריים למעברים, ועד אז יגיעו החיילים הסורים לנהר הירדן ולכינרת, כשהם מוכנים לצל את ההצלחה כדי להתקדם לעבר נצרת. אז, ורק אז, תהיה הצדקה ל"עצירה אופרטיבית". הטענה המצרית הייתה שהוסכם, כי תהיה "עצירה אופרטיבית" לאחר חציית קו ברלב. דבר זה יתן שהות להתארגנות לקראת מתקפת-נגד צפויה של האויב. לאחר מכן ניתן יהיה להמשיך ולהתקדם אל המעברים. למעשה, עצירה אופרטיבית אינה מושג מוכר בתי-אוריות צבאיות. עצירה-יכולה להיות רק כאשר המטרה שלמענה תוכנן המכצע הושלמה.

ייתכן, שהסיטוט של תבוסות קודמות מנע מראשי המערכת לקבל החלטה העלולה להתפרש כסיכון. ביטחון הצבא עשוי היה לשקול לידים יותר מאשר ניצול הצלחה בלתי מובטחת. על כל פנים, בין ה-8 באוקטובר ל-10 בו הוחמצה הודמנות. אני מאמין, שלו הגיעו למעברים וכבשום, היה כל סיני משוחרר, על כל ההשלכות הפוליטיות הצפויות מניצחון כזה.

בחזית הסורית הלכו והתחזקו בינתיים מתקפות הנגד הישראליות ביבשה ובאוויר. הפיקוד הסורי פנה למצרים בבקשה לפעול במהירות כדי להקל מעליהם את הלחץ, שכן, ביום שני, 8 באוקטובר, צירף פיקוד הצפון של ישראל לקרב שתי חטיבות טנקים רעננות. בהיותו מתוסכל מן ההתנגדות העיקשת והבלתי-צפויה של החיילים הסורים בגזרה הדרומית ומשיעור האבדות שלו, הפך האויב את הלילה שבין 9 ל-10 באוקטובר לתופת, בעוד חיל-האוויר ממשיך להכות. דמשק וחומס הופצצו קשות כדי לפגוע במורל האזרחי וכדי לעורר פרובוקציה להפלת המשטר. קונייטרה הפכה לזירה של לחימה אכזרית, כששני הצדדים סובלים אבדות כבדות. לגבי הסורים נחשבה העיר כירה של מחוז סוריה לגבי הישראלים היה לה ערך כעמדה קרמית במסגרת תכנון ההגנה של אזור הגולן הכבוש.

ביום רביעי היו הכוחות הסוריים בסכנה חמורה. המתקפות הישראליות הגוברות גרמו אבדות כבדות והפיקוד הסורי נאלץ להכניס למערכה 500 טנקים, שהוצבו עד אז סביב דמשק ומצפון לה ככוח עתודה אסטרטגית. פנייה נוספת של המפקד העליון הסורי אל עמיתו במצרים כללה בקשה לבצע פעולת גמול נגד ישראל, כתגובה על הפצצת דמשק וחומס. למצרים היה קשה להסכים לכך, משום שהדבר עלול היה להסלים את המלחמה. אז פנו הסורים לעיראקים, ואלה החליטו, לאחר אישור

למברקו של הנשיא סאדאת. הנשיא הסורי הכחיש שביקש מברה"מ הפסקת-אש ואמר, כי נבוכ מלשונו של וינוגרדוב. הקרב מתקדם יפה ככל שהדבר נוגע לסוריה. הצבא הסורי גורם אבדות כבדות לאויב ושחרר כבר יותר ממחציתה של רמת הגולן. אבדותיו הן בהיקף סביר, וניתן למלא את החסר מן המילואים ללא עזרת עיראק. הוא אמר לנשיא סאדאת שבכל דבר בעל חשיבות, כמו הפסקת-אש, יש לדון רק לאחר ישהוסכם עליו בין בעלית-הברית.

כדרכי מדי יום, הלכתי בערב לפגוש את הנשיא בארמון טהרה ומצאתיו במצב רוח עליו ורגוע. עליתי עמו למעלה. הוא פשט את מדיו ולבש פיזימה וחלוק בטרם ישב ל"איפטאר", היא הארוחה המפסקת את הצום. לפני שהתחלנו לאכול צלצל הטלפון. היה זה השגריר הסובייטי שסיפר לו, כי הוא מקווה שבקרוב תצא לדרך רכבת אווירית של נשק. זכרתי שהנשיא אמר לויוגרדוב (באנגלית, וינוגרדוב מדבר אנגלית רהוטה): "כן, כן, נהדר! אמור לחבר ברזנייב, כי אני מודה לו ממעמקי לבי. אמור לברזנייב כי הנשק הסובייטי הוא שיצר את פלא הצליחה". כשסיים את השיחה שאלתי מהי, לדעתו, עמדתה האמיתית של רוסיה. הוא אמר, כי הוא חושב שלדעתם מתקדם המצב בכיוון רצוי מאוד והם חשים שזוהי להם ההזדמנות לזכות בחזרה בכל היוקרה שאיבדו במזרח-התיכון. "חושבני שלא יח-מיצו הודמנות זו", אמר.

נשארתי עם הנשיא עד שעה מאוחרת בלילה. הוא לא היה יכול להירדם ורצה לראות סרט. הוא הציע מערבון, וביקשני לצפות בו עמו, אך אני הייתי תשוש. הוא צחק ואמר: "בסדר, לך לישון". לאחר שעזבתי את ביתו הצעתי למשרדי "אל-אהראם", לראות האם יש חרשות. משמתי שהנשיא ניקסון ביקש לכנס את מועצת הביטחון. התקשרתי לנשיא בשעה שצפה בסרט, כדי להודיע לו על-כך. הוא שאל האם פירוש הרבר שניקסון עומד לנקוט צעדים תקיפים נגד הערבים. "חושבני שלא", אמרתי, "משום שלו רצה לנהוג עמנו בתקיפות לא היה פונה למועצת הביטחון, שבה הוא צפוי לווטו של ברה"מ וסין שיכבלו לחלוטין את ידיו". נראה, כי הנשיא קיבל פירוש זה.

ביום שלישי, עם שקיעת החמה, רוכזו כל העמדות הדיפלומטיות שבגדה המזרחית של תעלת סואץ לשני ראשי-גשר בעומק של 10-12 ק"מ. היעד ההתחלתי של המערכה הושג. יהיה זה הוגן לומר שהצבא המצרי והעם המצרי נהנו משעתם היפה ביותר מאז סואץ, ב-1956.

אולם התמונה בארבעת הימים הבאים הייתה שונה לחלוטין. היו אלה ארבעה ימים, שבמהלכם אבד החף הראשוני של המתקפה. הכוחות המצריים בסני הצליחו אמנם להדוף את המתקפות הישראליות, אך החמיצו את ההזדמנות לפרוץ לעבר המעב-

וכששאל את וינוגרדוב מאין הגיע, נענה - "ממוסקבה". הנשיא אמר, שהיה יכול להבין לו הועלתה הצעה להפסקת-אש בווינגטון, משום שהקרב מתפתח לטובת הערבים. הוא מחה ואמר שבשום פנים ואופן אינו יכול לחשוב על הפסקת-אש בשעה שחמש דיביזיות מתקדמות לעבר סיני והשריון נמצא בדרכו. "אנחנו רוצים שלום", אמר, "אך אי-אפשר לחשוב על שלום כל עוד לא עזב החייל הישראלי האחרון את סיני..."

...במשך יום ראשון, 18 בחודש, שיחררה דיביזיית חי"ר את קנטרה המזרחית, ובכך מילא מפקד הדיביזיה הבטחה שנתן לנשיא סאדאת, שחרר במיוחד לגורל פציר שבה שירת כסא"ל זמן קצר לפני המהפכה, ב-1950-1951. ביום הבא הגיעו ידיעות שסורים נכנסו לקונייטרה ונלחמים בפרברי העיר. בערבית "קנטרה" פרושה גשר ו"קונייטרה" גשר קטן. בשרר ששלח הנשיא סאדאת לנשיא אסד נאמר כך: "אלף מברוכ (ברכות) על קונייטרה וקנטרה...". השרר היה, אמנם, נשלח, אך מעולם לא התפרסם, משום שמאוחר יותר התברר שהידיעות על כניסת סורים לקונייטרה היו מוקדמות מדי.

למעשה, ב-17 בחודש התחזקו התקפות-הנגד של ישראל בחזית הסורית וגרמו למוצלחת שבשתי ההבקעות הסוריות העיקריות, זו שבדרום לעבר גשר בנות יעקב ואל-על, לאבד את תנופתה. הפיקוד הגבוה בישראל החליט כבר לרכז את עיקר מאמציו באוויר וביבשה בצפון, במטרה להוציא את סוריה מן המלחמה.

ביום ראשון התקיימה פגישה נוספת בין הנשיא סאדאת לשגריר הסובייטי. ככל הנראה, לא התייחס השגריר כרצינות כששוחחו בשבת על הפסקת-אש, אך עכשיו הודיע השגריר, שהסורים קיימו מגע עם מוסקבה בנוגע לאבדותיהם הכבדות בטני-קיס, ומוסקבה הציעה, שמאחר שיהיה איחור משמעותי במשלוח טנקים חדשים מאורסה (נמל ההטענה הרגיל) ללאדקיה, מוטב, כי יתקשרו עם העיראקים ויבקשו מהם טנקים. רוסיה תחדש את המלאי העיראקי מאוחר יותר. הוא אישר, שהשרר שקיבל מוחירינוב מהנשיא אסד, כענין אי-התנגדותו לרעיון של הפסקת-אש, אם יועלה, אכן מדויק. כשיצא וינוגרדוב ישב הנשיא סאדאת לכתוב שדר לנשיא אסד. בשרר נאמר כי הפסקת-אש כרגע תותיר את ישראל בעמדה חזקה יותר מוז שהייתה לה בתחילת הלחימה. הנשיא עמד על כך שטעות היא לחשוב שמטרת הלחימה הייתה להשיג טריטוריה. המטרה הייתה להקיז את דם האויב, וכדי לעשות זאת עלינו להיות מוכנים לספוג אבדות כבדות. "אינני יכול לקבל את השקפתך", אמר. "אני מציע לך לצרף לקרב את דיביזיית המילואים המשוריינת שלך, ובו בזמן להסיג, במידת הצורך, אחת מדיביזיות החי"ר מן החזית ולהציבה להגנת דמשק..."

...ביום שני הגיעה תשובת הנשיא אסד

עקרוני, כי אין למפציצים שלהם די זמן לבצע את הפעולה הררושה. בנסיבות אלה נוצר מתח מסוים בין ראשי הפיקוד בקהיר ובדמשק.

ביום שלישי 9 באוקטובר בלילה, בעודו מחכה בארמון טהרה לתוצאות קרב הטנקים הגדול המתוכנן, קיבל הנשיא סאדאת הודעה מיונגרדוב שביקש לראותו. הפגישה התקיימה במשרדו של הנשיא והוא יצא ממנה מתוח במידת מה. ככל הנראה, אמר וינגרדוב כי מצב העניינים בחזית הסורית הוא כבי רע. עד כה איבדו 600 טנקים. על הפרק עמדה ישיבה של מועצת הביטחון על-פי יזמה אמריקנית, והרוסים היו במבוכה: הם עדיין חשבו שהסורים מעוניינים בהפסקת-אש, אך ידעו שלא כן המצרים. אם תועלה הצעה להפסקת-אש מה יעשו? יהיה זה מזורזן להטיל וטו והן להימנע.

הנשיא סאדאת הפציר בשגריר להפסיק לספר על כוונות הסורים. הוא אמר שקיבל שדר מחאפט' אסד בעצמו והוא יודע בדיוק מהי עמדתו. מה שבאמת הדאיג את הנשיא היה הרכבת האווירית. האמריקנים עשו ככל יכולתם כדי לספק את הנשק שביקשה ישראל. מה עומדים הרוסים לעשות? אם הם מבקשים לסגת מהבטחותיהם, יהי כן. סאדאת יודה להם ולא יתלונן, משום שיום אחד עוד תצא האמת לאור.

וינגרדוב עמד על כך, כי אין הוא מנסה להפעיל על מצרים לחץ לגבי הפסקת-אש. על כך השיב הנשיא סאדאת שהוא מבקש לחקור את התנהגותו של השגריר הסובייטי בדמשק. "אני רוצה חקירה רשמית", אמר. "ואני רוצה שיספרו לי את התוצאות". אז נרגע וחזר והבטיח לשגריר שהניצחונות הערביים יקדמו במידה רבה את שמעו של הנשק הרוסי ואת מעמדה של ברה"מ במזרח-התיכון.

מיד לאחר מכן הלכתי בעצמי אל ארמון טהרה. הייתה זו שעת ה"איפטאר", הארוחה לסיום הצום. ברגע שהנשיא נכנס יכולתי להבחין כי משהו הרגיוז, אך הוא לא הזכיר את הפגישה עם וינגרדוב. הוא הראה לי טיוטת נאום לאומה שהוא מתכוון להשמיע ברדיו ובטלביזיה, דבר שהיה להוט לעשותו מאז פרצו מעשי האיבה, אך נדחה עד כי נהיה בטוחים יותר כיצד מתקדמת המלחמה. הטיוטא, שנתן לי לקרוא בקול, לא התאימה. היא התחילה כך: "אני שמח להיות כאן עם כולכם בשעה היסטורית ומלאת תהילה כזאת..." הנשיא קטע: "איזו תהילה? החזית הסורית נמצאת תחת לחץ כבד מאוד. המצב שם נורא". הוא פסע אנה ואנה. "יהיה עלינו לשנות זאת", אמר. "נלך לעם ונאמר לו שנלחם ולו גם לבד. אני יכול לדבר אליהם כפי שדיבר צ'רצ'יל אל הבריטים ב-1940". הוא טלפן לגנרל אחמד איסמאעילי וביקשו לסור אליו.

יצאתי לפגוש את אחמד איסמאעילי, בהשאירי את הנשיא סאדאת מכתוב שדר אל חאפט' אסד...

איסמאעיל דיבר על התפקיד שממלאים העיראקים. ממשלת עיראק שלחה כנראה משלחת מיוחדת למוסקבה עם בקשה אל פודגורני להתערב ולבקש מן השאה האיראני להרפות מן הלחץ על הגבול המזרחי של עיראק, כדי שהכוחות העיראקיים יוכלו לסייע לסוריה. פודגורני הבטיח שיעשה כך, ואז הביע הפתעה על כך שמדינות ערב אינן מזרזות להגיש סיוע למצרים ולסוריה. "מדוע אינם תורמים למערכה את כל מה שבידיהם?" שאל פודגורני. "לשם מה קיבלו מאתנו עיראק ואלג'יריה את כל הנשק הזה? האם עיראק מתכוונת לצאת למלחמה נגד כווית, או, שמה, מתכוונת אלג'יריה להלחם במרוקו?" פודגורני המשיך והשמיע אותה אזהרה שהשמיע וינגרדוב בקהיר: ברגע שתשיג ישראל ניצחון בחזית הסורית היא תרכז את כל מאמציה נגד מצרים.

נחרדתי כשגיליתי מהו המצב לאשורו. לכן התקשרתי אל וינגרדוב וקבעתי להיפגש עמו מאוחר יותר באותו ערב בביתו...

...הוא התחיל לספר לי על הפגישה הסוערת שהייתה לו עם הנשיא. הוא אמר שדיבר בטלפון עם ברוז'ניב וגרצ'קו ושניהם סבורים, כי ישראל משתדלת להכות קשות את סוריה כדי להוציאה אל מחוץ למלחמה ולרכו אחרי-כך את כוחותיה נגד מצרים. "הייתי כל היום בישיבה כמעט רצופה עם הנספחים הצבאיים שלנו", אמר. "אם לומר לך את האמת, התפתחות העניינים אינה לרוחם. מדוע לא ניצלת את הישגך והתחלת לרחוף לעבר המעברים? זהו לא רק הדבר ההגיוני שצבאך היה צריך לעשות, אלא הדבר גם יקל את הלחץ על הסורים". הוא הדגיש שפרק הזמן שבו יכלו הערבים להשיג תוצאות היה מוגבל. הזמן שהותר ללחימה היה מוגבל, והערבים היו צריכים להתכונן לשלב הבא – הפוליטי. הוא סיפר שאחת השאלות ששאל אותו היום ברוז'ניב בטלפון הייתה מהם גבולות המטרות המוגבלות שלהם? (הנשיא סאדאת עדיין הבטיח לרוסים שזוהי מלחמה בעלת מטרות מוגבלות בלבד). הוא הבטיח לי שאין מקום לחשש שהביע הנשיא סאדאת, כאילו ברה"מ מתמהמהת מתוך פחד. נהפוך הוא: הרכבת האווירית למצרים ולסוריה כבר יצאה לדרך. הזכרתי לוינגרדוב שמן היום הראשון למלחמה הרשו האמריקנים ליש-ראל לקחת במטוסייה מארה"ב כל נשק וציוד שרצתה. כל טיסות "אל-על" נדחו והמטו-אמריקני וינגרדוב אמר, שקשה יהיה לקיים רכבת אווירית רוסית כאשר ממשלה ערבית אחת מבקשת הפסקת-אש והשנייה מתנגדת לכך. "אנחנו מוכנים לעשות הכול. עלינו רק לדעת בדיוק מה מבקשים מאתנו", אמר וינגרדוב.

השגריר סיפר לי כי הוא ויועציו הצבאיים מודאגים מאוד מן המצב הצבאי. הם חשים שהריכוז של כוחות מצריים בחזית המזרחית חושף אותם במידה ניכרת לסכנה. "אם

יפתחו הישראלים בהפצצות שטח, עלולות אבדותיכם להיות חמורות יותר מכל מה שספגתם ב-1967", אמר. השתדלתי להאזין בנימוס, משום שהיה ברור שבאותו אחר הצהרים דיבר אתו הנשיא קשות. ככל הנראה, הדבר האחרון שביקש מן הנשיא היה לצאת מן המלחמה בצורה פוליטית, שכן הרוסים חושבים תמיד מראש על השלב הבא. על כך בוודאי נעץ בו הנשיא מבט ואמר: "אתה מדבר עכשיו עם המפקד העליון של הכוחות המזוינים. את הבקשה הפוליטית שלך לא שמעתי. אם אתה רוצה לדבר על המצב הפוליטי לך דבר עם ד"ר פוז'4. וינגרדוב ביקש לשמוע את דעתו. אמרתי לו שהוא צריך לפגוש את ד"ר פוז', כפי שהציע הנשיא, וכך עשה למחרת.

חזרתי מביתו של השגריר הסובייטי מודאג. שעות אחרות קודם לכן, כשרנתי במצב עם שניים מן המומחים הצבאיים שלנו, הם הבטיחו לי שהמצב הצבאי "אידיאלי". לדבריהם מרכזים הישראלים את השריון שלהם בשטח שבין המעברים והתעלה, דבר הנותן להם שטח תמרון מוגבל בלבד ולנו אפשרות להכותם מכה קשה. למעשה, היה זה רק באותו יום שלישי אחר הצהריים שתאל"ח חסן אבו סעדה, מפקד דיביזיית החי"ר השנייה, שהיה הראשון שיצר מגע בקנה מידה רחב עם הכוחות הישראלים והתגלה כאחד המפקדים הטובים ביותר של המלחמה, שבה את מפקד החטיבה המשוריית 170, שהושמדה כליל.

הדברים ששמעתי מן הרוסי אישרו את דאגותי ביחס למעברים. תמיד חשבתי שאנחנו צריכים להתקיף ולהחזיק בהם. אם נשאיר את כוחותינו בשטח פתוח בין התעלה למעברים הם יחשפו למתקפה. צלצלתי לנשיא בארמון טהרה. נאמר לי שיצא לטיול עם בתו וארוסה במרכז קהיר, כדי לחוש את דופק העם. השארתי הודעה שיתקשר אלי. 01.30 בבוקר הוא עשה זאת. סיפרתי לו על פגישתי עם וינגרדוב ודיווחתי לו כיצד רואים את המצב השגריר ואנשי הסגל שלו. הנשיא אמר שאין הוא מקבל את דעתם: "כפי שאמרתי לחאפט' אסד, טריטוריה אינה חשובה, העיקר הוא להתיש את האויב. אינני רוצה לטעות ולדחוף קדימה מהר מדי, רק כדי לכבוש טריטוריה נוספת. עלינו להקיז את דם האויב". כשסוף סוף הלכתי לישון, התקשר תי להרדם, משום שבמוחי התרוצצו הלוך ושוב התפיסות המנוגדות כיצד לנהל את הקרב.

השכם בבוקרו של יום המחרת התקשרתי לגנרל אחמד איסמאעילי וסיפרתי לו שהרוסיים סבורים כי עלינו לצאת לכבוש את המעברים. "אתה יודע", אמר, "זאת הייתה כוונתי. אבל לאור המצב המחמיר בחזית הסורית עלינו לעדכן את תכניתנו. אם האויב יפנה וירכז את כל מתקפותיו עלינו, אנו חייבים להימנע בכל מחיר מהתפרסות מסוכנת".

1. צריכה להיות הפסקת-אש ולאחריה נסיגה של כל הכוחות הישראליים אל מעבר לקווי 5 ביוני, 1967 תוך פרק זמן מוגדר ובפיקוח האו"ם.

2. חופש השיט במקצרי טיראן צריך להיות מובטח על-ידי נוכחות האו"ם בשארם אש-שיח.

3. בעקבות נסיגה מלאה של כוחות ישראל, כפי שצוין בסעיף 1 יושם קץ למצב המלחמה עם ישראל.

4. בעקבות נסיגת חיילי ישראל מרצועת עזה יושם האזור תחת פיקוח האו"ם תוך מתן הזדמנות לתושביו להפעיל את הזכות להגדרה עצמית ולקבוע את עתידם.

5. תוך פרק זמן מוגדר לאחר סיום מצב המלחמה תכנס וועידת שלום בחסות האו"ם, שבה ישתתפו כל הצדדים המעוניינים, כולל הפלסטינים וכל חברות מועצת הביטחון. הוועידה תדון בכל השאלות הקשורות בריבונות, בביטחון ובחופש שיט.

ביום ששי בלילה, 12 באוקטובר, יום לאחר הפגישה העליזה בארמון טהרה, ביקש השגריר הבריטי בקהיר, סיר פיליפ ארמס להיפגש עם הנשיא. הוא התקבל זמן קצר לאחר חצות ומסר שדר מהית, המבקש ממצרים להסכים להפסקת אש בעמדות הנוכחיות והמציין, כי זהו ויתור שהישראליים כבר נאלצו להסכים לו. למחרת נדון השרד של הית והייתה הסכמה כללית שמצרים איננה יכולה להסכים להפסקת-אש ברגע של התקרמות, במיוחד כאשר ליום הבא תוכננה אופנסיה גדולה בחזית הסורית. איסמאעיל פהמי אמר לשגריר הבריטי שאיננו יכולים להסכים להפסקת-אש אלא אם כן יעשו הישראלים מחווה חיובי להוכיח שהם מתחילים לפנות את השטחים שנכבשו ב-1967. רווח לו על חמש הנקודות שנמסרו לקסינג'ר.

העצירה האופרטיבית נמשכה בימים 10-13 באוקטובר, והסתיימה בערבו של ה-13 בחודש, שאותו ניתן לראות כשלב הראשון בקרב שבו זכתה מצרים לניצחון מזהיר. ה-14 בחודש נועד להיות היום בו יופעל השריון המצרי בהתקרמותו אל המעברים.

הדעות בקרב קציני המטה הכללי ובדרגים נמוכים יותר כעניין המתקפה היו חלוקות. אחדים חשו שלמרות שהרגע האידיאלי הוחמץ, עדיין יש סיכוי טוב להתקדם. ואם יעשה מאמץ מרובו ניתן יהיה להרביק את הזמן האבוד. אחרים סברו שמאוחר מדי לעשות זאת, ומוטב להתרכז בעמדות הגנה בגדה המזרחית של התעלה.

הכוחות הישראליים, שבמשך 48 השעות הראשונות איבדו את שיווי המשקל באופן קיצוני, התאוששו. כעת היו אלה המצרים שחשו אי ביטחון, בעוד המצב בחזית הסורית מעורר דאגה חמורה. ב-13 לחודש נתקבל שדר מדרמשק שקרא למצרים להסיט את הלחץ של ישראל, היה זה שדר חד משמעי ביותר.

מקבל תגבורת, כולל מעט מעיראק, והוא אמר לברה"מ שאם יש נשק המיועד למצרים וניתן לעשות בו שימוש בסוריה, צריך למסור אותו שם. באמצעות שליח מיוחד, עמר ח'מאש, לשעבר הרמטכ"ל הירדני, הוא קיבל שדר מהמלך חוסיין האומר, כי המלך מתנגד לפתיחת הגבול הירדני, משום שארצו חסרה הגנה אווירית. הוא מעדיף לשלוח חיילים מצבאו לסייע בחזית הסורית. הגנרל איסמאעיל נכנס לחדר עליו. הוא קיבל שדר שהסורים בולמים בהצלחה מתקפה ישראלית. "ידעתי שאלו ידיעות טובות מיד כשראיתי את הבעת פניך", אמר הנשיא. ברגע זה צלצל הטלפון. היה זה הנשיא בומדיין מאלג'יריה. הוא הזכיר את נאומו של דוד אלעזר מיום שני, שבו אמר: "נכה אותם, נשבור להם את העצמות." נרמה לי, אמר בומדיין, שכאשר הם מתחילים לדבר כך הם מתחילים לאבד את העצבים. ידיעה טובה אחרת שהגיעה הייתה ששיח' זאיד מאב-דבי, שהיה אז בלונדון, העביר לזכות מצרים 100 מיליון דולר.

הנשיא היה במצב רוח טוב. הוא התכוון להתפלל במסגד קטן שבו התפלל כשהיה בן ארבע בלבד, כשבא לקהיר בפעם הראשונה עם אביו...

...האווירה בארמון טהרה הייתה אופטימית, ונושא השיחות היה מה נעשה כשתיגמר המלחמה. אני, על כל פנים, חשתי שהיו שאלות רבות שררשו תשובה והייתי מודאג מן המצב הבינלאומי.

האמריקנים, כך נודע לי מאוחר יותר מקסינג'ר, סברו תחילה שתוך ארבעים ושמונה שעות מתחילת מעשי האיבה יהיו הישראלים בעמדה המאפשרת להם להשיב לכוחות המצריים כסיני מכה ניצחת. לכן סברו שאם יציעו הפסקת-אש ושיבה לקיום שלפני 6 באוקטובר יסייעו לנו. אם לא תהיה הפסקת-אש, ומצרים תספוג, כך העריכו, תבוסה צבאית מוחצת, צפויות היו שתי התפתחויות, שאף אחת מהן אינה לשיבוע רצונם: או שיצטרכו להתערב, כדי לרסן את ישראל, או שהמצרים יצטרכו לבקש מהרוי סים להצילם, ופירושו שהרוסים שוב יהיו נוכחים במצרים, ובעמדה חזקה בהרבה מאשר קודם לכן. ואז השתנתה התמונה.

האמריקנים תפסו שמצרים אינה בסכנה של תבוסה נוראית נוספת וכי למעשה ביצעו הכוחות המצריים פעולה מרשימה. קסינג'ר קיים מגע עם חאפטי איסמאעיל עוד בטרם נהיה מזכיר המדינה, באמצעות רשתות המודיעין האמריקנית והמצרית. וכך, ביום שלישי, 9 באוקטובר, שלח שדר לחאפטי איסמאעיל באותו צינור שבו שלח שדר לזיאט בושנינגטון: "בסדר, הבהרת את עמדתך, אולם לאן נמשך מכאן? איננו יכולים לצפות לכך שהמצב הנוכחי יימשך זמן רב, ולכשישתנה, יהיה זה לרעתכם". למחרת שלח לו חאפטי איסמאעיל תשובה שהוכתבה, למעשה, ע"י סאדאת. חמישה סעיפים היו בתשובה:

ביום חמישי, 11 באוקטובר הסורים לבנו ונחלשו בגזרה הצפונית והמתקפות הישראליות גברו ונתעצמו והעמיקו לאורך ציר קונייטרה-דרמשק. אולם בשלב זה היה נראה שהעיראקים עשויים להצטרף. הנשיא סאדאת קיבל שדר מהנשיא בכר האומר, כי מזה יומיים הוא מנסה לשווא ליצור קשר עם קהיר כדי להבטיח לנשיא סאדאת שעיראק תסייע לסוריה בכך שתעמיד לרשות הנשיא אסד ארבע טייסות. גם בסיסי האוויר הקדמיים בעיראק עמדו לרשות חילות האוויר של סוריה וירדן.

באותו יום שלח יאסר ערפאת מברק לנשיא סאדאת, האומר, כי הוועד הפועל של אנש"ף מנסה בכל האמצעים להעביר יחידות פדאיון לאזור בקעת הירדן. דבר זה היה, למעשה, פותח חזית שלישית. אבו איאד טלפן לנשיא ודיווח לו שיאסר ערפאת אמר לו שזה 24 שעות מחכים אלף פדאיון בגבול בצפייה להיתר מצד שלטונות ירדן להיכנס לבקעת הירדן בדרום ישראל. הבקשה נדחתה והנשיא סאדאת נתבקש להשתרל אצל המלך חוסיין. הנשיא פקפק אם הוא יכול לעשות משהו. הוא חשד שהמלך חוסיין יצטרף למלחמה, כנראה רק לאחר שיהיה בטוח לחלוטין שישראל הוחלשה עד כדי כך שהגיעה למצב שבו לא תטרוד אותו במידה רבה.

היו עדיין מעט חילוקי דעות עם קדיאפי. הנשיא סאדאת כעס על קדיאפי משום שאמר בפומבי שאין הוא מסכים לתכנית הכוללת של המתקפה. כעת הגיע מברק מקדיאפי שקידם אך במעט את העניינים: "ברכותי. אני שולח לך את כל הטילים נגד מטוסים שברשותנו. גם את חיל המצב של טוברוק. חטיבה משורינית קיבלה פקודה לנוע מיד לעבר קהיר. הנפט שלנו עומד לרשותכם. ראו בו נפט שלכם. אנו משגרים ציוד ותרופות ככל יכולתנו. שווקים ובתי מסחר רוקנו מתוכנם. אני שומע שאתה מרוגז על כמה דברים שאומרים כי אמרתם. מה שבאמת אמרתי היה: גם אם יתפתח הקרב נגדנו, חס וחלילה, יהיה זה כתוצאה מעליונותו של האויב ומנשקו ולא כתוצאה מחולשות של חיילינו. די בכך שכעת החייל הישראלי בורח מן החייל המצרי. זהו לא רק ניצחון גדול למצרים אלא גם דבר בעל חשיבות עצומה מחוצה לה. (אינני יכול לתאר משהו אחר ברגע זה). אולם, אומר לך נשיא היקר, כי עמנו נעלב מעט משום שבשדורים מקהיר מתעלמים מתרומתו הפוליטית לקרב. בעוד תרומתו של פיצל זוכה לשבחים, אין כל אזכור של לוב. אני מצטער על כך, כבוד הנשיא, אבל כעת הרבר. החשוב ביותר הוא הרצון להילחם. יהי אלוהים עמך בשעה זו. קדיאפי".

ב-11 בחודש בשעות אחר-הצהריים חיכיתי לנשיא בארמון טהרה... נכנסתי למשרדו ומצאתיו עייף מאוד, פושט את מדי ולובש פיג'מת פסים אפורה. הוא אמר שהוא חושב שהמצב בחזית הסורית השתפר מעט. האזור

ב־14 בחודש נצטוו מפקדי הארמיות השנייה והשלישית להגביר את מתקפת ראשי הגשר מעל התעלה בעזרת החי"ר. במוכן מסוים היה בכך דמיון לקרב אחר, שהתקיים באוקטובר, כאשר גנרל מונטגומי רי, לאחר שגם הוא נזקק לתשעה ימים לשבירת הגנת האויב, הפעיל את השריון והחזיק את החי"ר מאחור, כדי לשמור על איוון אסטרטגי בוירת הקרבות. הוהירות של מונטגומי ביטאה, כנראה, את רצונו להימנע מן האסון שנפל בחלקו של ריצ'י, בדיוק כשם שזהירותו של הגנרל איסמאעיל שיקפה את הרהוריו על האסון של הפילד-מרשל עמר ב־1967.

הכוונה הייתה שהשריון של שתי הארמיות יות יחדור לעומק של 30 ק"מ עד למוצא המערבי של המעברים בסיני, תוך תפיסת דרך הרחוב שסלל הצבא הישראלי, וע"י כך ינטרל את חיילי המילואים של ישראל שהוצבו סביב הדרך. השריון צריך היה למנוע התקדמות של השריון הישראלי מאזורי העתודות לאזור הפעילות, וע"י כך, ליצור תנאים נוחים להתקדמות הסופית של הכוחות המצריים מזרחה. אולם מה שיכלה מצרים להשיג ב־7 באוקטובר לא היה עוד אפשרי ב־14 בו.

ברגע שהשריון המצרי פתח בתנועה, בשעות המוקדמות של יום ראשון, ועזב את אזור הכיסוי האווירי שלו, הוא הפך טרף קל למכות האוויר של ישראל. הנשק נ"ט והטילים הנישאים על-ידי מסוקים גרמו הרס רב לטנקים שלנו. מפקדים וצוותי טנקים רבים נלחמו והתקדמו באומץ לב כנגד מבחר של טילים נ"ט מתוצרת צרפת, שישראל החלה להשתמש בהם עתה בשדות הקרב. רוח הלחימה של החיילים הייתה כל הזמן גבוהה ביותר.

כמו מתקפת הנגד של ישראל ב־8 באוקטובר, נערכה גם המתקפה המצרית ב־14 בחודש בארבעה צירים ובאופן מקוטע ובלתי-מתואם. לחיזוק מתקפה זו התפרסו יחידות משתי דיביויות טנקים בגדה המערבית של התעלה כאשר העתודה המטבלית — לב לבה של הארמיה הראשונה — הובאה לסיני, צעד שהיו לו השלכות חמורות בשלב מאוחר יותר. ההסלמה של מתקפה זו נתפרשה על-ידי ממשלת ישראל וארה"ב כסימן לכך שהתנופה המצרית הסופית עומדת על הסף. רכבת האוויר לישראל המשיכה במלוא התנופה. טנקים ותותחים אמריקניים נשלחו הישר אל אזור הקרבות. בשלב זה ידעו האמריקנים והישראליים שהעתודה האסטרטגית של המצרים צורפה למלחמה. הדיביויה המשוריינת 21, שהייתה מאחורי הארמיה השנייה, חצתה את התעלה. כך עשתה גם הדיביויה המשוריינת 4, שהייתה מאחורי הארמיה השלישית.

בחזית הסורית, שהמצב בה היה אחת הסיבות לרעיון הנפל של המתקפה המצרית,

החלו מתגלים, למרבה האירוניה, סימני השתפרות. במשך הלילה שבין 12 ל־13 באוקטובר התכוננה ישראל למכת המחץ נגד סוריה, שאותה הבטיח רב־אלוף אלעזר. כל הכוחות האפשריים רוכזו וקיבלו פקודה מהרמטכ"ל, שהייתה דומה לפקודה "ציד טוב, גינטלמנים" שנתן מונטגומרי לשריון שלו באל-עלמין. אולם הכוחות הסוריים התארגנו ונעזרו בחטיבת הטנקים 12 של עיראק, שנכנסה בדיוק בזמן לזירה ומיד הצטרפה לקרב באזור נווה. ההתקדמות הישראלית בדרום הואטה. עשרים טנקים וארבעה נגמשים הוצאו מכלל שימוש. למרבה המזל, בזכות הימים שבהם היה הפיקוד הערבי המשותף פעיל, השתתפה חטיבה 12 באימונים כאן, וקצינים וחיילים רבים הכירו את השטח שבו היו צריכים להילחם.

ב־13 באוקטובר נמשכה תנופת המתקפה הישראלית לעבר דמשק. שדות תעופה סוריים ובסיסי טילים ספגו הפצצות כבדות. אולם בדיוק ברגע הנכון הגיע עוד כוח רענן לעזרת היחידות הסוריות. זאת הייתה חטיבת הטנקים 40 של הצבא הירדני. חטיבה זו, שגם היא הכירה את שטח הקרבות, התפרשה במהירות לשמאלם של העיראקים. כעת נראה בפועל פיקוד ערבי משותף אמיתי: עיראקים, סורים וירדנים הלוחמים זה בצד זה. מרוקאים היו פעילים בחזית הזאת מן ההתחלה וגדוד ממוכן של ערב הסעודית צריך היה להצטרף ב־15 בחודש. סיוע זה איים על האגף הימני של תנופת המתקפה הישראלית לעבר דמשק. גם המתקפה של הצבא המצרי בסיני הצליחה למשוך יחידות של ישראל מן הקרב הסורי. על כל פנים, במהלך 17-18 באוקטובר גברו מכות האוויר של ישראל ובשעת בוקר מוקדמת ב־19 באוקטובר נעשה ניסיון נוסף לאורך הדרך לדמשק. ניסיון זה נהדף תוך השמדת 52 טנקים והרס או נזק ל־17 נגמשים.

דמשק ניצלה. האם באמת היה צבא ישראל נכנס וכובש את דמשק, לו נשארה הדרך פתוחה? זאת ניתן רק לנחש. זה יכול היה להיות, כמובן, ניצחון פוליטי דרמטי, אולם אז היה צורך במספר גדול של חיילים כדי לשלוט בעיר כה לאומנית שמספר תושביה 700,000. תגובות חריפות אפשריות בארצות ערב ותגובות דומות בארצות אחרות, במיוחד בברה"מ כלפי מצב כזה, היה בהן כדי לעורר היסוס בממשלת ישראל, גם אם כיבוש דמשק היה אחת ממטרותיה או באמת בהישג יד.

הנה כך נכשלה המתקפה המצרית ב־14 באוקטובר. שתי הארמיות מזרחית לתעלה, שנצטוו לתפוס עמדות הגנה, החזיקו מעמד בשטח שכבשו והתנגדו למתקפות האויב. בפיקוד העליון של מצרים סברו שמוטב עתה לחזור לתכנית האלטרנטיבית, שעל-פיה יש לתת לישראל להטיח ראשה בקיר האש שיציבו ראשי הגשר, ואחר כך להסתכן

בקרב נייד בתוך סיני, שבו תהיה בכל מקרה ידה של ישראל על העליונה.

מאו הקמת מדינת ישראל רווחה בה הגישה שההגנה הטובה ביותר היא לנהל את המלחמה על אדמת האויב. אחרי 1967 לא ניתנה עוד גישה זו ליישום אוטומטי בשטחים הכבושים, משום שאם יבחרו המצרים להילחם בסיני, תשמח ישראל לפגשם שם. אך ישראל הייתה נחושה בדעתה שאם תגלה סימנים של צבירת כוחות על-ידי המצרים בגדה המערבית של התעלה, היא תקדים מכה כדי להחניק ניסיון זה באבו. המתכננים המצרים לקחו בחשבון אפשרות כזאת, והוכנה תכנית לטיפול בהסתערות ישראלית על הגדה המערבית של התעלה: תכנית 200. דוורסואר היה אחד משלושת המקומות האפשריים לצליחה ישראלית, והוקצו חיילים לביצוע התכנית.

האלוף שרון, שבמשך שלוש השנים שער 1973 היה אלוף פיקוד הדרום, עיבד באופן סופי את התכנית הקשורות במכה המוקדמת אל מעבר לתעלה, ואימן חיילים לבצע זאת.

התכנית כללה חדירה אל מעבר לקווי ההגנה המצריים בנקודת המפגש בין שתי הארמיות וצליחה של התעלה באמצעות חיילים רבים וציוד לשיבוש אמצעי התקשרות המצריים ולהשמדת בסיסי טילים במידה שתספיק לפריצת ההגנה האווירית של מצרים ובצורה שתאפשר לחיל האוויר של ישראל להצטרף לקרב. ברגע שתובטח אחיזה בגדה המערבית, יתפלגו הכוחות הישראליים ליחידות קטנות שינועו במהירות על פני שטח רחב, ובכך ימלאו את התפקיד המסורתי של הצבא הישראלי שהוא: "להיות בכל מקום ובשום מקום".

מן הפיקוד הישראלי לא נדרשה חכמה יתרה כדי לדעת היכן נקודת המפגש בין שתי הארמיות המצריות. הדבר היה קבוע מאז 1969 בעמדות ההגנה שנקבעו לאורך התעלה ונשארו באותה נקודה כשעברה מצרים להתקפה. מיקום זה אומת ע"י מטוסי סיור מגביהי טוס של ארה"ב שבסיסיהם נמצאו ביוון וכן ע"י ישראל.

השטח מאחורי דוורסואר ופאיד מספק מסתור טוב לצבא פולש. זוהי אדמה פוריה, מלאת עצים ויש בה שפע חפירות שנבנו אחרי 1967 עבור הצבא המצרי. שדות התעופה של דוורסואר ופאיד, ומערבה להם, שדות התעופה בקברית ובקצר-פריד עלולים היו, לו נכבשו, לסייע במידה רבה להחשת ההסתערות הישראלית.

תכניתו של שרון, לו בוצעה בהצלחה, הייתה יכולה להעלות עד מאוד את המוראל הישראלי הירוד. יתרה מזאת, לו יכול היה חיל האוויר הישראלי להוציא מכלל שימוש את יתר בסיסי הטילים המצריים הייתה כל החזית נתונה להתקפה מן האוויר. במקרה כזה, קיוו הישראליים, תשתרר פניקה ושוב, כמו ב־1967, יפגו הכוחות המצריים עורף במנוסה בלתי מאורגנת מערבה.

התייעצות מפקדים מצריים: הגנרל עלי, הנשיא סאדאת והרמטכ"ל אלשאדילי

האלופים שרון וטל נקטו את דרכו של נפוליון, כפי שעשו גם קודמיהם דיין ודיין ב-1948: השולט בצמתים של שדות הקרב הוא השולט בשטח. שלושת הצמתים החשובים ביותר מערבית לתעלה הם: האחד - מרחית לאיסמאעיליה, השני - הידוע כצומת אחמד עת'מאן, מאחורי פאיד, והשלישי - הצומת החשוב של הק"מ ה-101 מערבה לסואץ. שלושתם תוכננו להיכבש ע"י כוחותיו של שרון. כשהיו הישראלים בטוחים שהעתודה האסטרטגית של מצרים צורפה לקרב קיבל לבסוף שרון היתר ליוזם מתקפה מעבר לתעלה. זו נפתחה ב-15 באוקטובר. באזור דוברי סואר-אבו-סולטאן הייתה באמת פרצה בלתי שמורה בין שתי הארמיות המצריות, והכוחות האמפיביים של ישראל, בחצותם את האגם המר במהירות, השיגו חיש מהר דריסת רגל בגדה המערבית. באופן מפליא היה עדיין מעוז אחד בקו ברילב בנקורת הצליחה של שרון שלא הושמד או נעזב. דבר שסייע רבות לחיילים הישראלים הצולחים. בהתקדמותם צפונה בבוקרו של ה-16 באוקטובר הרחיבו החיילים האלה את המסדרון ועד שעות אחר הצהריים נמצאו מעבר לתעלה יחידות שלמות רבות. יחידות מצריות אחדות דיווחו, אמנם, מיד על המתרחש, אך התקשורת בין החזית למטכ"ל הייתה לקויה.

בעקבות לחץ של הרוסים, ולאור חילופי השרדים עם קיסנינג'ר והיתר, הגיע הנשיא סאדאת למסקנה שזה הזמן לפעול לקראת פתרון פוליטי. הוא הטיל ספק באפשרות שישראל תקבל את תכנית חמש הנקודות שהגיש לקיסנינג'ר. לפיכך, החליט לפנות למועצת העם ביום שלישי, 16 באוקטובר, ולנצל את ההזדמנות להציג תכנית שלום מקיפה יותר. הנאום נועד לאומה המצרית, ובאמצעות הרדיו והטלביזיה גם לעולם כולו.

בנאומו אמר הנשיא סאדאת כי מצרים תמשיך להילחם להשבת הארמה שנתפסה על-ידי ישראל ולהחזרת הזכויות הלגיטימיות של העם הפלסטיני. אך תהיה מוכנה להסכים להפסקת-אש בתנאי שישראל תיסוג מיד בפיקוח האו"ם מכל השטחים הכבושים אל הקווים שלפני 5 ביוני 1967. ברגע שתתבצע הנסיגה תהיה מצרים מוכנה להשתתף בוועידת שלום שיומן האו"ם, והנשיא יעשה ככל יכולתו כדי לשכנע את המנהיגים הערביים האחרים המעורבים בעניין ועוד נציגי העם הפלסטיני לקחת בה חלק. את אמר הנשיא כי מצרים רוצה להתחיל מיד בניקוי התעלה כדי שיהיה אפשר לפתוח אותה לשיט בינלאומי.

גולדה מאיר התכוננה לשאת נאום בכנסת בשעות הצהריים, כדיוק באותו זמן שהנשיא נאם בפני מועצת העם. זמן קצר לפני נאומו של סאדאת נודע כי ראש ממשלת ישראל דחתה את נאומו לשעה 16.00 כנראה, כדי שתוכל לשמוע מה יש לנשיא מצרים לומר

כל עוד אנו בעיצומו של הקרב, הייתי מעדיף לראות את ההצעות שאתה מתווה בפני מועצת העם לפני פירסומן. אינני רוצה לנהוג כדוגמת אחרים ולנקוט עמדה בעד או נגד הצעות אלה, אבל אני חש שלכל אחד מאתנו יש הזכות לדעת את הרעיונות והכוונות של זולתו לפני ששומעים אותם בשידור. אינני נהנה לכתוב מלים אלו, אבל אינני רוצה להסתיר ממך כל מחשבה או ריעה, משום שאנו קשורים זה בזה במלחמת חיים ומוות."

על כך השיב הנשיא סאדאת: "חאפט' אחי, ההצעות שהצגתי אתמול היו מבוססות על המדיניות שעליה הסכמנו ביחד. לא היה בהם משהו חדש המחייב התייעצות, מאחר שנגעו לנסיגה ישראלית ולזכויות העם הפלסטיני. מה שעורר אותי לשאת נאום כזה היה הידיעה שגולדה מאיר עומדת לנאום בפני הכנסת. כמו כן, אני משוכנע שעלינו לנהל את המלחמה הפוליטית והצבאית זו בצד זו. אני מאמין שאנחנו יכולים להתקדם וכי אין לנו כל מרחב תמרון במסגרת הנוסחה שהצעתי. אם יתעורר משהו חדש, אזי ברור כי אנחנו צריכים להיוועץ זה בזה. אני שמח שרגשותיך כלפי לא השתנו..."

בשעה 1700 באותו יום, יום שלישי, 16 באוקטובר, הגיע קוסיגין לקהיר ומיד נכנס להתייעצות עם הנשיא סאדאת. בשלב זה תמכו הרוסים בהפסקת-אש והיו במגע הדוק

ולהשיב על כך. בנאומו אמרה, בין היתר, כי כוחות ישראל נלחמים עתה מזרחית ומערבית לתעלה סואץ. ברגע שקיבלתי דיווח על נאומו של גולדה מאיר טלפנתי לנשיא, וזה אמר כי אין לו כל מידע העשוי לאמת את טענתה. הוא התקשר לאחמד איסמאעיל, שאמר כי נמסר לו על "שלושה טנקים ישראליים מסתננים" שהצליחו לצלוח את התעלה. כישלון כזה בתקשורת היה הטעות הגדולה ביותר שעשתה מצרים בכל המלחמה. עד שהכל תפסו מה מתרחש צלחה כבר חטיבה ישראלית מלאה את התעלה.

הנשיא העריך שהדברים על "שלושה טנקים מסתננים" אינם מסכמים, כנראה, את כל התמונה. צריך היה להיות לגולדה מאיר בסיס מוצק יותר כדי לומר מה שאמרה בכנסת. אך מן המידע שהיה בריו באותו זמן יכול היה הנשיא סאדאת רק להעלות חשדות שאנחנו נופלים קרבן למלחמה פסיכולוגית של ישראל. מעט מאוחר יותר דיברתי בטלפון עם הגנרל אחמד איסמאעיל והוא אמר, כי אין מה לדאוג: "זהו צעד פסיכולוגי. אנחנו עומדים הלילה לשרוף את האזור שבו הם נמצאים". אבל לאיש לא היה באותו זמן מידע מדויק על המצב.

לאחר נאומו של סאדאת בפני מועצת העם שלח הנשיא אסד שדר שביטא את המתחים הפוליטיים והצבאיים שהתחילו להתגלות בין שתי בעלות הברית. הוא כתב:

עם האמריקנים שהמליצו על הפסקת-אש מאז ה-10 בחודש. קוסיגין אמר שהמלחמה, על היקף האכזריות שהסבה, מהווה סיכון. הדיונים נמשכו עד עזיבתו של קוסיגין למוסקבה ביום ששי, 19 באוקטובר.

ביום רביעי, 17 בחודש, נפגשה בווינגטון עם הנשיא ניקסון משלחת של שרי חוץ ערביים, שמרכיבתם שהו או בניו-יורק בעצרת הכללית של האו"ם. במשלחת – שלא כללה נציגים מן המדינות המערבות וישראל – היו שריח הנפט בה, כדברי מוחמד מסמודי, שר החוץ של תוניסיה, לא נפגע – השתתפו השרים של ערב הסעודית, כווית, מרוקו ואלג'יריה.

...שרי החוץ התקבלו ע"י קוסיגין שהביא את לפני הנשיא. לאחר הפגישה עם ניקסון הייתה להם שיחה נוספת עם קוסיגין, בהשתתפות סיקסו. ניקסון הסביר פנים. הוא אמר שלארה"ב יש מחויבות לסייע לישראל ודיבר ארוכות על הרכבת האווירית. הערבים התלוננו על כך שברגע שמצרים וסוריה החלו לגלות סימנים של ניצחון יצאה לדרך הרכבת האווירית מארה"ב. ניקסון אמר שארה"ב התחילה בכך רק אחרי שהרוסים התחילו ברכבת האווירית שלהם. "אני רוצה לאמר לכם שביטחון ישראל הוא דבר שאיננו יכולים להתפשר עליו", אמר. "איננו תומכים בהתפשטותה של ישראל, אך אנחנו רוצים שיהיו לה גבולות בטוחים".

השרים דנו עם שר החוץ קוסיגין בשאלת הפסקת-האש. שר החוץ של אלג'יריה, בוטפליקה אמר שלו הסכימו האלג'יריים או הוויאטנאמים להפסקת-אש לא היו מצליחים המגעים הפוליטיים שלהם. קוסיגין אמר שהמלחמה במזרח התיכון אינה מלחמת גרילה. ניתן להפסיקה ואם ייכשלו המגעים, יהיה אפשר להתחילה שוב. בוטפליקה שאל מה יקרה אם תפר ישראל את הפסקת-האש. עלי-כך השיב קוסיגין כי ישראל אינה יכולה להילחם לבר יותר מתשעה ימים. לאחר מכן תהיה תלויה לחלוטין בארה"ב, ואם תפר את הפסקת-האש, יכולה ארה"ב לעכב אספקה. מכאן עבר הדיון להחלטה 242. הן ניקסון והן קוסיגין אמרו שהם מוכנים לעשות כל מאמץ ליישומה, והשר שאל מדוע, בעצם, לא יושמה עד כה. קוסיגין השיב בכנות, שהסיבה הייתה עליונותה הצבאית המלאה של ישראל. החלש אינו מקיים מו"מ, אמר. הערבים היו חלשים. עכשיו הם חזקים. הערבים השיגו יותר מאשר מישוה, כולל הם עצמם, האמין כי ישיגו. קוסיגין נשאל האם אפשרי שישראל תיסוג לגבולות שלפני יוני 1967, או שתתחייב לעשות זאת. הוא השיב, כי הוא חושש שאין הוא יכול להבטיח דבר בעניין זה. חזרה לגבולות 1967 תעמיד את ישראל בפני אותן סכנות שעמדו בפניה לפני מלחמת יוני. שר החוץ של ערב הסעודית, עמר סקאף אמר שהערבים אינם יכולים להסכים לפירוז סיני. כך גם ישראל, אמר קוסיגין, משום שבכוונתה להישאר בסיני.

קוסיגין היה מאוד גלוי לב ביחס לזכויות הפלסטינים. משמעות הצעתכם היא הרס של ישראל או של ירדן, אמר. גם הוא הדגיש את נחישותו להימנע מכל עימות עם ברה"מ ואמר, כי לא תהיה כל התערבות ממשית של ארה"ב בלחימה, אלא אם כן ייפגע שטחה של ישראל עצמה.

הרושם היה שקוסיגין איננו ממנהל לעשות משהו לגבי המזרח התיכון. הוא התכוון לנסוע לסיני תוך עשרה ימים. כשישוב, אמר, יבקש את התיקים ויתחיל לעבוד בדרכו שלו. לדבריו, אין רצון לשאת נאומים או לנודד בין בירות זרות. כאן נעץ מבט בסיקסו והוסיף: "עם כל הכבוד לסיקסו". בוטפליקה שאל האם יש לסיני עדיפות על פני המזרח התיכון, במיוחד כאשר מתנהלת שם מלחמה. קוסיגין אמר שסדר עדיפויות ניתן תמיד לתקן. סקאף הזכיר שכאשר נפגש עם קוסיגין ביחידות, אמר לו קוסיגין שמוטב לחכות שלושה-ארבעה שבועות עד שהצדדים הלוחמים יתישו את עצמם. רק אז ניתן יהיה למצוא הסדר כלשהו. לבסוף אמר קוסיגין שבנאומו של הנשיא סאדאת ב-16 בחודש היו מספר נקודות קונסטרוקטיביות, אם כי אין הוא מסכים עם כולן. "איננו מתיחסים אל הנשיא סאדאת כאל אויב", אמר...

...בשעות הערב של ה-19 באוקטובר כבר הקימה ישראל ראש גשר עצום בגדה המערבית של התעלה, שכלל ארבע חטיבות טנקים, חטיבה ממוכנת אחת וחטיבת צנחנים.

הנשיא סאדאת ראה את עצמת ההבקעה הישראלית מעבר לתעלה כנראה, ביום חמישי, 18 באוקטובר משום שבאותו יום יכול היה קוסיגין להציג בפני הנשיא תצלומי אוויר של שדה הקרב, שהוטסו אליו. קוסיגין עזב במחרת, משוכנע, כי מצרים מוכנה לוועדת שלום, בתנאי שתכלול את כל 14 חברות מועצת הביטחון ואת כל הצדדים המעוניינים, כולל הפלסטינים. נאמר לו שאנחנו מוכנים לדון מיד על כך, ועל האמצעים להגיע להפסקת-אש.

במהלך ימים אלה התעוררו קשיים נוספים עם המלך חוסיין. כשלארשונה נאמר לנשיא סאדאת כי 1000 פדאיון ביקשו לתקוף את ישראל דרך ירדן חשב שאין השעה כשרה לכך. כעת הגיע למסקנה שהם יוכלו למלא כמה משימות מועילות, כגון מתקפה על אמצעי התקשורת של ישראל. הוא שלח שדר למלך חוסיין וביקשו לתת את הדעת על התכנית. אנשי פמליית המלך עיכבו את השרד יומיים, בטענה שהיא "מחוץ לעמאן". הנשיא עמד בתוקף על בקשתו לקבל תשובה והתשובה שקיבל הייתה: "הם ינסו ליצור קשר עם המלך", ויומיים נוספים חלפו. בסופו של דבר הגיע שדר ארוך מהמלך ובו הוסבר כי בגבול הירדני עם ישראל אין כמעט חיילים, משום שחטיבה משורינית אחת כבר נשלחה לחזית הסורית וחטיבה אחת מאבטחת דרך קשר עם סוריה. האם

יהיו למבצע כזה המוצע על-ידי הפדאיון תוצאות המצדיקות הרפתקה כזאת, שאל, או שמא רק יחשוף את החזית הירדנית לסכנות שחסרים לה האמצעים לעמוד בהן? הוא שאל עוד שאלות אחרות: מהו הכוח המרכזי שהפדאיון יכולים להעמיד? כיצד ניתן להבטיח שהאוכלוסייה הירדנית המת-גוררת סמוך לגבול לא תהיה נתונה למעשי גמול של ישראל? האם הפדאיון יכולים להיכנס לשטח תוך התחשבות בדרכי הקשר עם סוריה? לבסוף, אמר המלך שאין הוא רוצה שהוא או הפיקוד של הצבא הירדני יקבלו כל פתרונות על המבצע שמתכננים הפדאיון. כאשר התקבל השרד התברר כי תכסיס ההשגחה של ירדן היו מוצלחים והפסקת-האש קרבה ובהא.

...במשך זמן מה הייתי מודאג שמא הפסדנו במלחמת ההסברה. כימים הראשון נים שלאחר צליחת התעלה, כאשר הרוחות שלנו המעיטו בהערכת הישגנו, סבלו שירותי ההסברה שלנו, כך נראה, מהתקף לב. הם כמעט לא פרסמו דבר. הציבור איבד אמון וחזר להרגל הישן של האזנה לתחנות שידור זרות. דנתי בבעיה הזאת עם הנשיא, כשביקרתי אותו מאוחר בערב של יום ששי, 20 בחודש. (אולי היה זה כבר בוקרו של ה-19 בחודש) מצאתיו יושב במרפסת בארמון טהרה. היה כל כך חשוך עד כי הקצין שהביאני לא הצליח לראותו. כשדיברנו צלצל הטלפון. נאמר כי על הקו נמצא המפקד הכללי. השיחה הועברה לחדר השינה של הנשיא, והלכנו לשם ביחד. "כן אהמד", שמעתי אומר. "כן, עלינו להסתכן ולראות מה יעשה קוסיגין כמוסקבה (הרוסים הודיעו לסאדאת על הביקור שעות ספורות קודם לכן). האם אתה רוצה שאבוא למספר עשר? בסדר, אבוא". "מה קרה?" שאלתי. הוא אמר שהגנרל שאדלי חזר מן החזית ועמו תמונה מלאה של המצב והגנרל אחמד איסמאעיל סבור שהנשיא צריך ללכת למספר עשר. הוא הלך ולקח אתו את עבד אל-פתאח עבראללה, שר המדינה לענייני נשיאות. בין האנשים שחיכו לו שם מצא את הגנרלים אחמד איסמאעיל, גמאסי, סעיד אל-מאחי, מפקד הארטילריה, חוסני מבא-רב, מפקד חיל האוויר, ומחמד עלי פהמי, מפקד ההגנה האווירית.

ברגע חיוני זה התגלעו חילוקי דעות. הגנרל שאדלי, שראה את המצב מקרוב, העריך את חומרת המצב. הוא חש שצריך להחזיר חלק מן התגבורת שנשלחה לגדה המזרחית, במיוחד את החטיבה המשורינית שצורפה אל הארמיה השלישית, כך שתוכל לקדם פני הסתגנות אויב בגדה המערבית. הוא תמך גם בנסיגה של מספר טנקים וטילים נגד טנקים מן הגדה המזרחית, מתוך חשש שאם לא יינקטו צעדים אלה תכותר הארמיה השלישית והארמיה השנייה תע-מוד בסכנה.

הגנרל איסמאעיל סבר שגם נסיגה חלקית של המזרח תפגע בוודאות במוראל של

בנחישותו לא להפוך לפילדרמשל עמר נוסף, האחראי להרס נוסף של הצבא המצרי.

3. בעת תכנון המבצע נשמר כראוי האיוון בין הדרישות הפוליטיות והצבאיות. בצד המצרי יש לזקוף עניין זה במידה רבה לזכותו של הנשיא נאצר המנוח, ולזכותם של הנשיא סאדאת, והגנרלים ריאץ, פוזי ואיסמאעיל. בצד הסורי יש לזקוף זאת לזכות הנשיא אסד, שמילא תפקיד מכריע בשיקום הכוחות המזוינים של סוריה. הוא היה הנשיא הסורי הראשון ששילב כוח ממשי עם כוח נומינלי.

4. לראשונה חקרו הערבים ביסודיות את האויב נגדו עליהם להילחם. אולת ידנו במקרים קודמים בעניין זה לא תאומן בהיקפה. מאחר שישראל, כך חשנו, היא מדינה שאיננה צריכה להתקיים התנהגו כאילו באמת איננה קיימת. כל התייחסות לישראל בספרות מודפסת הבאה מבחוץ צפויה הייתה להחרמה ע"י המכס, שהקפיד אפילו לקרוע פקגות העוסקות בישראל מתוך פרסומים, כגון האנציקלופדיה בריטניקה ולארוס. מרצה באקדמיה הצבאית, שניסה לפני מלחמת 1967 לנתח את מכונת המלחמה של ישראל, נתבקש שלא לעשות כן. רק אחרי תבוסת 1967 נעשתה, בגיבויו של הנשיא נאצר, הערכה יסודית של המערכת הצבאית של ישראל, שיטותיה, מסורתה ואישיה.

על כל פנים, למרות שב-1967 התקדם כבר הידע שלנו על האויב עד מאוד, הרי עדיין טעינו באופן חמור בהערכת הכוחות שיעמי דו מולנו. בהתחשב בטכניקות הביון המודרניות, קשה להסביר מדוע העריכה התכנית המבצעית של מצרים שישראל מסוגלת להעמיד עשר או אחת עשרה חטיבות טנקים, בשעה שבמציאות הוכח עם תחילת המלחמה שישראל יכולה להעמיד בשדה שבע עשרה.

5. למרות שמצרים תכננה את המבצע הצבאי בדקדקנות יתרה לא ניתנה תשומת לב מספקת למצב שעלול היה להתפתח מן המבצע. זו משמעות ההיסוסים ואי-ההבנות לגבי עתויה של הפסקת-האש והיקפה.

הערות

- הגנרל צאדק היה שר ההגנה של מצרים. בשנת 1972 הודח מתפקידו עקב סירובו להכין את הצבא למלחמה.
- ע"ש "קרב ברר" משנת 623 שבו ניצח מוחמד את מתנגדיו. ניצחון זה פתח את הדרך להתפשטות האסלאם.
- שר ההגנה של מצרים.
- ד"ר פוזי, סגן נשיא מצרים בזמן המלחמה.
- זו הגירסה המופיעה בספרות הצבאית המצ'רית ביחס לגרוד המילואים שמפקדו, סא"ל אסף יגורי, נשבה בידי המצרים.
- ממנהיגי פת"ח.
- יועצו של סאדאת לבטחון לאומי באותה תקופה.
- המפקד הכללי - תוארו הרשמי של שר המלחמה המצרי (היום שר ההגנה).

מעריך ששקלתי את מלותי במלוא הזהירות ותוך הכרה ברורה שאנו עומדים עתה בפני התקופה הקשה ביותר בתולדותינו. אני חש חובה מצדי לספר לך את מחשבותי, במיוחד בנוגע למצב הצבאי בחזית הדרומית. יהי אלוהים בעוזך..."

הוסכם על הפסקת-אש ב-22 באוקטובר והקרב בסיני נכנס לשלבו האחרון. שום מנהיג או מפקד ערבי לא יכול היה למצוא תירוץ להיות מופתע מכך שמיד עם היכנס הפסקת-האש לתוקפה החלה ישראל להפר אותה. זוהי התנהגות ישראלית טיפוסית. בסיבוב הראשון של המלחמות, ב-1948-1949 הסכימה ישראל להפסקת-אש רק כשהפוגה הייתה נחוצה לקבלת נשק מוברח מאירופה, או לצורך התארגנות מחדש לקראת ההתקפה הבאה. בסיבוב השני, ב-1956, לאחר שאידן ומולה הסכימו להפסקת-אש והמצרים נתנו פקודה לסגת מסיני, רחה בן גוריון בכוונה תחילה את ההסכמה של ישראל עד ששיקל אישור על כיבוש שרם אש-יחי"ו ע"י חטיבה 9, חרף ידיעתו איהו בלבול תגרום הרחייה לבעלות בריתו. בסיבוב השלישי, ב-1967 שוב עיכבה ישראל בכוונה את הכרתה בהפסקת-האש שהורה האו"ם עד אשר הושלמה המערכה הסורית לשביעות רצונה כשבידיה גם מעיינות הירדן.

באוקטובר 1973 לא הייתה לישראל כל כוונה לכבד את הפסקת-האש והפיקוד המצרי היה צריך להביא זאת בחשבון. העצמה הישראלית בראש הגשר מערבית לתעלה הועלתה במהירות לחמש חטיבות טנקים, שתי חטיבות ממוכנות וחטיבה מוצנחת אחת. מתקפות הנגד על הארמיה השלישית גברו מדי יום, כשהמטרה היא לתפוס שטח רב ככל האפשר שישמש קלף מיקוח במו"ם. הישראלים גם הרבו לקחת שבויים, אורחים ואנשי צבא, ככל שיכלו תוך פרק זמן זה, שישמשו יותר מאוחר כבני ערובה. הם היו עסוקים גם בסילוק כל דבר נייד: יבול, בהמות, ציוד בתי חרושת וכו'. למעשה, הייתה זו ביוה.

היבטים מסוימים של התכנית המבצעית ודרכי ביצועה מחייבים הערה:

- הייתה זו הפעם הראשונה שהערבים עשו הכנות ותאומות למלחמה. התכנון האסטרטגי והטקטי היה דקדקני מאוד הודות לגנרל אחמד איסמאעיל ולגנרל גמאסי. הגנרל שאדלי, שבמהלך הקריירה שלו כצנחן למד להקדיש תשומת לב לפרטי פרטים, הבטיח שהאימונים יהיו יסודיים ביותר. הנשק היה הטוב ביותר וכוחותינו ידעו היטב כיצד להשתמש בו. בהודמנויות קודמות פעלו מנהיגים ערבים, - או לעתים תכופות יותר הגיבו - באופן ספונטני והיו לכך תוצאות הרסניות.
- השגיאה, אם הייתה, בתכנית המבצעית עית ובביצועה ע"י הפיקוד המצרי, הייתה בזהירות יתר. דוגמה לכך יכולים לשמש פחדיו של הגנרל אחמד איסמאעיל, שצדק

החיילים ועלולה להסתיים בהתמוטטות דומה לזו של 1967. הנשיא הסכים עמו. הוא חשב שכל החלשה של הכוחות המצריים בגדה המזרחית תשפיע על עמדת מצרים במו"ם מדיני, שאותו אי אפשר היה עוד לדרות לזמן רב. עם תום הפגישה החליף איסמאעיל מלים אחרות עם הנשיא סאדאת ביחידות בחדר אחר. הוא אמר שהוא מדבר כעת למען ההיסטוריה וכפטריוט. אם הנשיא סבור שיש עתה דרך להגיע להפסקת-אש בתנאים מתקבלים על הרעת, הוא יתמוך בהחלטה. "אינני פסימיסט", אמר. "צבאנו כשיר עדיין. אולם בשום מקרה אסור לנו להיות מעורבים בהתפתחות צבאית שפעם נוספת תאיים להרוס את הכוחות המזוינים שלנו".

באותו יום שלח הנשיא סאדאת שדר לנשיא אסד: "אנחנו נלחמים בישראל זה היום החמישה-עשר. בארבעת הימים הראשונים נלחמה ישראל לבר, ולכן יכולנו לסכן את עמדתה בשתי החזיתות. עם כניסתו איבר האיוב 800 טנקים ו-2000 מטוסים. אולם במשך עשרת הימים האחרונים אני נלחם בחזית המצרית גם בארה"ב, באמצעות הנשק שהיא שולחת. אם לומר בגילוי לב, אינני יכול להילחם בארה"ב, או לקבל על עצמי אחריות בפני ההיסטוריה לגבי הרס שני של כוחותינו המזוינים. לכן הודעתי לברה"מ שאני מוכן להסכים להפסקת-אש בעמדות הנוכחיות, בתנאים האלה:

- ברה"מ וארה"ב תהיינה ערבות לנסיגת ישראל, כמוצע על-ידי ברה"מ.
- האו"ם יזמן ועידת שלום בחסותו, במטרה להשיג הסדר כולל כמוצע על-ידי ברה"מ.

לבי נוסף דם באומרי זאת לך, אך אני חש שתפקידי מחייב אותי להחליט החלטה זו. אני מוכן לעמוד ברגע מתאים בפני האומה ולמסור לה דו"ח מלא על ההחלטה".

למחרת הגיעה תשובת הנשיא אסד: "קיבלתי את השרד ממך אתמול ברגשות עמוקים. אחי, אני מתחנן בפניך לבחון שוב את המצב הצבאי בחזית הצפונית ומשני עברי התעלה. איננו רואים כל סיבה לפסימיות. אנחנו יכולים להמשיך במאבק נגד כוחות האויב בין אם צלחו את התעלה, בין אם הם נלחמים עדיין מזרחית לה. אני משוכנע שאם נמשיך במלחמה נוכל להרוס את יחידות האויב שצלחו את התעלה. סאדאת אחי, למען המוראל של החיילים הלוחמים צריך להרגיש שחרף הצלחתו של האויב לשבור, עקב תאונה, את החזית שלנו, אין פירושו של דבר שיצליח להגיע לניצחון. לפני ימים אחרים הצליח האויב לחדור לחזית הצפונית, אולם עמידתנו אז ולחיימתנו הרצינית נותנים לנו בסיס רחב יותר לאופטימיות. מרבית נקודות החזירה של האויב נחסמו, ואני בטוח שנוכל לטפל בנותרות במהלך הימים הקרובים. אני רואה חובה לשמור על רוח הלחימה של צבאותי. נו. סאדאת, אחי היקר, אני בטוח שאתה